
Bibliografia

Sztuka i Dokumentacja nr 9, 105

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- ⁵⁷ W 2010 roku dokonano re-assemblingu *Artonu XX* Borowskiego por. *Prace i rekonstrukcje* w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie 20 listopada 2010 roku. Recenzja z wystawy zob. Piotr Słodkowski, „Siatka czasu i sieć interpretacji”, *Arteon*, nr 1 (2011). <http://www.artinfo.pl/?pid=magazines&id=8&id2=214&lng=1>.
- ⁵⁸ Decyzję artysty można tłumaczyć na dwa sposoby. Po pierwsze mógł uznać *Arton* za pracę skończoną, z drugiej zaś, ograniczoność materii zachęcała do pozostawienia jej samej sobie, wyrażając zgodę na destrukcję. Przeciwnostawne podejścia obu artystów mogą wynikać z fascynacji tworzywem, w konkretnym momencie ich życia. Istotną rolę odegrał też jak się wydaje rodzaj przemijalności: wobec której możemy dokonać rozróżnienia na przemijalność zamierzoną i przypadkową.
- ⁵⁹ W związku ze zbliżającą się wystawą w Zamku Ujazdowskim (1992) na której chciano zaprezentować pracę. List od Mariusza Hermansdorfera do Włodzimierza Borowskiego, 17.08.1993 – archiwum artysty w jego domu w Brwinowie.
- ⁶⁰ Aleksander Osiński to Andrzej Osiński – rozważania o sztuce i istnieniu, 2009, <http://andrzejosinski.wordpress.com/2009/02/17/wladyslaw-hasior-fantasta-z-podhala/>.
- ⁶¹ Mowa tu o *Niobe I* (1961) asamblażu, który spłonął w Muzeum Sztuki w Łodzi, przetworzonej w *Niobe* z czarnego pożaru (1974); Muzeum Sztuki w Łodzi MS/SN/R/243.
- ⁶² <http://www.plezantropia.fora.pl/giganci-sztuk-pieknych,48/wladyslaw-hasior,4496.html>.
- ⁶³ Obraziła bogów swoją pychą. Szczyciła się posiadaniem liczego potomstwa i wynosiła się ponad Leto, matkę
- ⁶⁴ Zob. List Mariusza Hermansdorfera do Włodzimierza Borowskiego, z dn. 17.08.1993, archiwum artysty w jego domu w Brwinowie.
- ⁶⁵ Artykuł o odkopaniu dzieła po 41 latach. Dariusz Bartoszewicz, „Odkopali dzieło sztuki po 41 latach. Znów zasypią?” *Gazeta Wyborcza* (18.06.2012), http://warszawa.gazeta.pl/warszawa/1,34889,11955856,Odkopali_dzieło_sztuki_po_41_latach__Znow_zasypia_.html.
- ⁶⁶ Mieke Bal, *Double Exposures: The Subject of Cultural Analysis* (New York-London: Routledge, 1996), 68.
- ⁶⁷ Kantor zlecił wykonanie prac według własnej instrukcji, przez co, podobnie jak inni awangardowi artyści, chciał zanegować znaczenie umiejętności manualnych w tworzeniu dzieła sztuki.
- ⁶⁸ Borowski, *Tadeusz Kantor*, 100.
- ⁶⁹ Bartoszewicz, „Odkopali dzieło sztuki po 41 latach. Znów zasypią?”
- ⁷⁰ Borowski, *Tadeusz Kantor*, 65.
- ⁷¹ Bartoszewicz, „Odkopali dzieło sztuki po 41 latach. Znów zasypią?”
- ⁷² Éric-Emmanuel Schmitt, *Kiedy byłem dziełem sztuki* (Kraków: Znak, 2013).
- ⁷³ Borowski, *Tadeusz Kantor*, 65.
- ⁷⁴ Iwona Szmelter, „Rozumienie dziedzictwa kultury w teorii i praktyce konserwatorskiej” w: *Dwór Artusa w Gdańsku, Sztuka i sztuka konserwacji*, red. Teresa Grzybkowska i Joanna Talbierska (Gdańsk: Oficyna Pomorska, 2004), 219.

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

- Bal, Mieke. *Double Exposures: The Subject of Cultural Analysis*. New York-London: Routledge, 1996.
- Bartoszewicz, Dariusz, „Odkopali dzieło sztuki po 41 latach. Znów zasypią?” *Gazeta Wyborcza*, nr (18.06.2012), http://warszawa.gazeta.pl/warszawa/1,34889,11955856,Odkopali_dzieło_sztuki_po_41_latach__Znow_zasypia_.html.
- Bogucki, Janusz. *Sztuka Polski Ludowej*. Warszawa: WAI, 1983.
- Borowski, Wiesław. *Tadeusz Kantor*. Warszawa: WAI, 1982.
- Czernik, Ilja. *Die Collage in der urheberrechtlichen Auseinandersetzung zwischen Kunstfreiheit und Schutz geistigen Eigentums*. Berlin: De Gruyter Recht, 2008.
- Geiger, Stephan. *The Art of Assemblage, The Museum of Modern Art, 1961. Die neue Realität der Kunst in den frühen sechziger Jahren*. München: Sielke Sreiber, 2008.
- Giżycki, Marcin, red. *Słownik kierunków, ruchów i kluczowych pojęć sztuki II połowy XX wieku*. Gdańsk: Słowo/Obraz. Terytoria, 2002.
- Hermansdorfer, Mariusz. *Między ekspresją a metaforą*. Wrocław: Muzeum Narodowe, 1999.
- Kantor, Tadeusz. *Ambalaze [Emballages]*. Warszawa: Galeria Foksal, 1976.
- , *Komentarze intymne*. Archiwum Cricoteki.
- Kępińska, Alicja. *Nowa sztuka – sztuka polska w latach 1945-1978*. Warszawa: WAI, 1981.
- Kitschen Bambach-Horst, Eva. *Der Brockhaus Kunst. Künstler, Epochen, Sachbegriffe*. Mannheim-Leipzig: F. A. Brockhaus, 2001.
- Kowalska, Bożena. *Polska awangarda malarska 1945-80. Szanse i mity*. Warszawa: PWN, 1988.
- Langsner, Jules, red. *Collages by Teresa Rudowicz & Marian Warzecha: Exhibition March 12-31*. Los Angeles: Felix Landau Gallery, 1962. Kat. wyst.
- Leśniewski, Władysław, red. *Historia sztuki polskiej*. t. 3. Warszawa: Wydawnictwo Literackie, 1965.
- Majewski, Piotr. *Malarstwo materii jako formuła nowoczesności*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2006.
- , „Paryskie dzieła Tytusa-Dzieduszyckiego-Sasa. Zaginione i odnalezione.” (2011). http://www.nimoz.pl/upload/wydawnictwa/cenne_bezcenne_utracone/2011_4/33_Majewski.pdf.
- Margot, Michaelis. *Plastik-Objekt-Installation. Kunstwerke betrachten und erfahren*. Leipzig: Klett, 2004.
- Markowska, Anna. *Język Neuera, O twórczości Jonasza Sterna*. Cieszyn: UŚ, 1998.
- , *Sztuka w Krzysztoforach. Między stylem a doświadczeniem*. Kraków-Cieszyn: UŚ, 2000.
- Moskalewicz, Magdalena. „Na krawędzi obrazu. O po-malarskich pracach w polskiej sztuce lat sześćdziesiątych.” Dysertacja doktorska, UAM, 2012.
- , „Plastikowe Artony Włodzimierza Borowskiego.” *Artium Quaestiones*, nr 19 (2008): 183-212.
- Olbrich, Harald. „Gesamtkunstwerk.” W: *Lexikon der Kunst*, t. 2, 717, 1996.
- Osiński, Aleksander. „Władysław Hasior. Fantasta z Podhala.” W *Andrzej Osiński – rozważania o sztuce i istnieniu*, 2009. *Oxfordzki Leksykon Sztuki*. Warszawa: Arkady, 2002.
- Pollo, Andrzej. „Wstęp.” W: *Danuta Urbanowicz, wystawa malarstwa*, 2-3. Kraków: BWA, 1972. Kat. wyst.
- Schmitt, Éric-Emmanuel. *Kiedy byłem dziełem sztuki*. Kraków: Znak, 2013.
- Shattuck, Roger. „How Collage Became Assemblage.” W: *Essays on Assemblage*, red. John Elderfield, 120-24. New York: MoMA, 1992.
- Słodkowski, Piotr. „Siatka czasu i sieć interpretacji.” *Arteon*, nr 1 (2011). <http://www.artinfo.pl/?pid=magazines&id=8&id2=214&lng=1>
- Słownik terminologiczny sztuk pięknych*. Warszawa: PWN, 2003.
- Szczygieł-Gajewska, Monika. *Władysław Hasior*. Warszawa: DIG, 2011.
- Szmelter, Iwona. „Rozumienie dziedzictwa kultury w teorii i praktyce konserwatorskiej.” W: *Dwór Artusa w Gdańsku, Sztuka i sztuka konserwacji*, red. Teresa Grzybkowska i Joanna Talbierska, 211-26. Gdańsk: Oficyna Pomorska, 2004.
- Thomas, Karin, red. *DuMonts Kunstlexikon des 20. Jahrhunderts. Künstler, Stille, Begriffe*. Köln: DUMONT, 2006.
- Wagner, Richard. „Die Kunst und die Revolution.” W: *Gesammelte Schriften und Dichtungen*, t. 3, 8-41. Leipzig: Siegel, 1873.
- Wojciechowski, Aleksander. *Młode malarstwo polskie 1944-74*. Wrocław: Ossolineum, 1983.
- Ząbczyńska, Sylwia, red. *Słownik Sztuki*. Kraków: KWN, 2008.